

is presented is a disease itself in the body which is inherited to it, belong not the patient, but the truth. At the hospital, the illness, the case in a clinic patient, a case of the disease, a transient object, which he masters» [3, p. 101]. It is no accident that clinicians together call their patients «hernia», «appendicitis», «stroke», «fractures» and so on. It is not so much a tribute to the professional fashion, as a natural process arising from the formal-rational logic of technological civilization, where philosophical reflection of repressive factors of social and cultural institutions should be when people, some part or society will be in a need for personal freedom.

References

1. Галюкова М. И. Здоровье человека как социально-философская ценность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/zdorovie-cheloveka-kak-sotsialno-filosofskaya-tsennost>
2. Петренко Н. С. Здоровье как составляющая человеческого капитала / Н. С. Петренко // Философские проблемы биологии и медицины: Выпуск 2: Междисциплинарные аспекты биомедицины: Сборник. – М.: изд-во «Принтберри», 2008. – С.14–18.
3. Фуко М. Рождение клиники / М. Фуко. – М.: Смысл, 1998. – 320 с.
4. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы. Пер. с нем. – М.: Издательство «Весь Мир», 2002. – 144 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://predanie.ru/uploads/ftp/habermas-yurgen/buduschee-chelovecheskoy-prirody/habermas-budushchee-chelovecheskoy-prirody.pdf>
5. Хрусталёв Ю. М., Царегородцев Г. И. Философия науки и медицины: учебник для аспирантов и соискателей кандидатской степени в области медицины и фармации, а также их научных руководителей. – М.: ГЭОТАР – Медиа, 2005. – 512 с.

References (transliteration)

1. Galyukova M. I. Zdorove cheloveka kak sotsialno-filosofskaya tsennost [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://cyberleninka.ru/article/n/zdorovie-cheloveka-kak-sotsialno-filosofskaya-tsennost>
2. Petrenko N. S. Zdorove kak sostavlyayushaya chelovecheskogo kapitala / N. Petrenko // Filosofskie problemy biologii i meditsiny: Vyipusk 2: Mezhdistsiplinarnye aspekty biomeditsiny: Sbornik. – M.: izd-vo «Printberri», 2008. – S.14–18.
3. Fuko M. Rozhdenie kliniki / M. Fuko. – M.: Smyisl, 1998. – 320 s.
4. Habermas Y. Buduschee chelovecheskoy prirody. Per. s nem. – M.: Izdatelstvo «Ves Mir», 2002. – 144 s. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://predanie.ru/uploads/ftp/habermas-yurgen/buduschee-chelovecheskoy-prirody/habermas-budushchee-chelovecheskoy-prirody.pdf>
5. Hrustal'ov Y. M., Tsaregorodtsev G. I. Filosofiya nauki i meditsiny: uchebnik dlya aspirantov i soiskateley kandidatskoy stepeni v oblasti meditsiny i farmatsii, a takzhe ih nauchnykh rukovoditeley. – M.: GEOTAR – Media, 2005. – 512 s.

Утюж І. Г., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедрою суспільних дисциплін, Запорізький державний медичний університет (Україна, Запоріжжя), utyh13@ukr.net

Спица Н. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін, Запорізький державний медичний університет (Україна, Запоріжжя), NSpitsa@meta.ua

Методологічні проблеми філософії медицини

Представлена філософська рефлексія постструктуралістського дискурсу в медицині, яка здійснюється шляхом дослідження ідей норми і нормалізації, а також через аналітику репресивних факторів в інституційній медичній сфері. Основними методологічними напрямками даного дослідження стали дві парадигми – філософія фрейдизму і постструктуралізм. Результати дослідження презентували фактичну зміну філософсько-релігійного та морально-юридичного дискурсів вітчизняної медицини медико-біологічним трактуванням, що стає причиною ряду складних проблем, які включають в себе репресивні практики в медицині. Вони проявляються в активному процесі дегуманізації професії лікаря, коли руйнуються ціннісні відносини лікар – пацієнт. Лікар, в основі діяльності якого найголовніше місце повинні займати милосердя, співчуття і розуміння іншого, поставлений в умови бездушних ринкових відносин, де лікар-вчений повністю витісняє лікар-гуманіста.

Ключові слова: філософія медицини, дегуманізація медицини, постструктуралізм, норма, нормалізація, лікар, пацієнт.

Утюж І. Г., доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой общественных дисциплин, Запорожский государственный медицинский университет (Украина, Запорожье), utyh13@ukr.net

Спица Н. В., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры общественных дисциплин, Запорожский государственный медицинский университет (Украина, Запорожье), NSpitsa@meta.ua

Методологические проблемы в философии медицины

Представлена философская рефлексия постструктуралістського дискурсу в медицині, которая осуществляется через исследование идей нормы и нормализации, а так же через аналитику репрессивных факторов в институциональной медицинской сфере. Основными методологическими направлениями данного исследования стали две парадигмы – философия фрейдизма и постструктуралізм. Результаты исследования презентовали фактическую смену философско-религиозного и морально-юридического дискурсов отечественной медицины медико-биологическим прочтением, что влечет за собой ряд сложных проблем, включающих в себя репрессивные практики в медицине. Они проявляются в активном процессе дегуманизации профессии врача, когда разрушаются ценностные отношения врач-пациент. Врач, в основе деятельности которого самое главное место должны занимать милосердие, сострадание и понимание другого, поставлен в условия бездушных рыночных отношений, где ученый-врач полностью вытесняет врача-гуманиста.

Ключевые слова: философия медицины, дегуманизация медицины, постструктуралізм, норма, нормализация, врач, пациент.

* * *

УДК 314.156.(477)

Чуйкова О. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та біоетики, Одеський національний медичний університет (Україна, Одеса), mallena07@inbox.ru

КОНТЕКСТНО-ЗАЛЕЖНИЙ ТА КОНТЕКСТНО-НЕЗАЛЕЖНИЙ ГЕНДЕРНІ КОГНІТИВНІ СТИЛІ ПРИЙНЯТТЯ АДАПТИВНИХ РІШЕНЬ

Які мозкові механізми різних когнітивних стилів? Чи залежать стратегії ухвалення рішень від різних частин мозку? Чи різні ці механізми у чоловіків і жінок? Стилї ухвалення рішень залежать від лобових доль. Вони також виявляють гендерні і когнітивні відмінності. Всі ці питання вивчає нейрофахівець Голодберг у своїх дослідженнях. Вивчаючи групові типи поведінки нейронних мереж, можна зрозуміти адаптивну перевагу різних стратегій ухвалення рішень – наприклад, контекстно-залежна чоловіча і контекстно-незалежна жіноча. Розуміння зв'язку облаштування особливостей головного мозку у чоловіків і жінок допоможе роз'яснити природу індивідуальних відмінностей і адаптивного значення наявності різних типів ухвалення рішень в суспільстві. Переважання однієї з цих двох схильностей ухвалення рішень можна варіювати в різних ситуаціях. Виникають питання, продиктовані специфікою сучасного суспільства. Чи стиріаються гендерні відмінності в стилях ухвалення рішень у міру того, як соціальні ролі чоловіків і жінок продовжують конвертуватися? Чи співвідносяться дві стратегії ухвалення рішень з відмінностями чоловічої і жіночої ролей в контексті успішності нашої видової адаптації? Яка з них краще підходить до певного типу когнітивних завдань?

Ключові слова: когнітивність, гендер, контекстно-незалежний, контекстно-залежний, трансдисциплінарність, гендерний когнітивний стиль, адаптивне рішення.

Мета статті полягає в тому, що потрібно знайти загальний когнітивний підхід чоловіків та жінок до прийняття не тільки загальних, але й адаптивних рішень. Друга наша мета – знайти нейробіологічну обумовленість гендерних когнітивних стилів. Які мозкові механізми, що відповідають за ті чи інші когнітивні стилі чоловіків та жінок? Якщо йдеться про цілі, про способи, про талант керівництва, які обумовлені гендерною мозковою діяльністю? Актуальність теми відповідає трендовим темам сучасного поєднання природних та гуманітарних наук завдяки трансдисциплінарній методиці дослідження.

Серед всесвітньо відомих вчених, які якимось чином пов'язані з ідеями гендерної когнітивності та

її адаптації у соціальному середовищі, які є авторами ідеї нейробіологічної обумовленості гендерного стилю мислення та прийняття рішень, вибору життєвої мети – такі, як А. П. Лурія, Е. Голдберг, Н. Дойдж, Дебора Теннон, И. С. Кльоцина, Дж. Мадина й багато інших.

Раніше дуже мало говорилося про гендерні відмінності в загальних когнітивних стилях. Зокрема, майже нічого не було сказано в когнітивній літературі про гендерні відмінності в загальному підході до ухвалення рішень, в тому, що ми називаємо тут адаптивним ухваленням рішень. Фахівці з нейронауки визнають різноманітність людських розумів, талантів і осіб як варіацій норми. Голдберг вважає, що лобові доли займають ведуче положення у формуванні когнітивних стилей. Які саме мозкові механізми різних когнітивних стилей?

Завдяки тому, що у жіночому мозковому устрої більш активовано древня лімбічна система, а в чоловічому мозковому устрої – кортикальна система, чоловіки краще адаптуються під соціальний запит для себе особисто. Жіночий когнітивний стиль охоплює природний запит щодо захисту та зберігання нащадків. Особиста доля для жінок у контексті природної обумовленості щодо цілей другорядна, вибір також підпорядкований природному запиту зберігання людини як виду. Тому після проведення декількох експериментів щодо прийняття адаптивних рішень у сосупільстві, Голдберг запропонував два типи гендерних стилів: чоловічий «контекстно–залежний» когнітивний стиль адаптивних рішень та жіночий «контекстно–незалежний» стиль тяжіння до вже «працюючого», відомого способу вибору адаптивного рішення, де мета також залишається незмінною, а саме: всі дії жінки, всі кар'єрні досягнення, прагнення високої заробітної платні, особистий вигляд спрямовані на підтримку нащадків. Така зневажлива позиція щодо трендових соціальних обставин обумовлена активною лімбічною системою, яка спрямована на рішення головних цілей життя, та її гармонійною взаємодією з кортикальною системою, яка відповідає за спосіб рішення головних цілей, а також посиленою працею лобних долей, яка надає сильну волю та здатність до керівної позиції.

Чи можуть гендерна різниця когнітивних стилів відповідати рисам реального життя? Звісно, що можуть. Наприклад, різний підхід до особистих фінансів, який є одним з багатьох прикладів, що актуальний протягом всього життя у ситуаціях невизначеності, невпевненості у майбутньому. Голдберг у своїй праці продемонстрував два стилі гендерної когнітивності адаптивних рішень на прикладі ставлення до фінансів, до їх витрат та заощаджень, між чоловіками та жінками. Але інші фемінні дослідники та нейрофахівці провели більш глибоке дослідження і виявили гендерну когнітивну різницю щодо ставлення до зберігання нащадків у стресових ситуаціях, коли чоловіки самоусуваються від відповідальності за нащадків, а жінки навпаки підтримують дітей та намагаються знайти підтримку якісь групи соціального оточення або керівництва. Жінкам у повсякденному соціальному житті притаманна конструктивна мета: захищати і підтримувати нащадків, незважаючи на стресові обставини. Це знайшло підтвердження в подібних дослідженнях у всьому світі: в умовах стресу жінки зосереджуються на вихованні дітей, схильні захищати своїх дітей і прагнуть знайти підтримку певної соціальної групи, а чоловіки відстороняються від справ. Така жіноча тенденція дістала назву «захист і

підтримка». Чому так відбувається, можливо, пояснить теорія Голдберга про «контекстно–залежну» поведінку чоловіків і «контекстно–незалежну» поведінку жінок. У чоловіків контекстно–залежна поведінка виражається в тому, що в стресових обставинах, у незгодах вони самоусуваються від рішення цих проблем, кидають дітей, нібито контекст–незгода вимагає цього. Жінка, навпаки, дотримуючись лінії контекстно–незалежної поведінки, незважаючи на загрози, стресові обставини відстоює право своїх дітей на життя і на якість життя, здоров'я, і намагається заручитися підтримкою якої–небудь соціальної групи, керівництва. Незважаючи на обставини, жінка наслідує свою мету – захистити нащадків. Правда, цю мету диктує їй лімбічна частина мозку, що відповідає за головні цілі і ресурси, і кортикальна, що управляє стилем рішення проблем. Враховуючи, що лобові доли у жінок сильніші, ніж у чоловіків, жінка відрізняється вольовою установкою, організацією і моральністю в дотриманні головної мети збереження життя і якості здоров'я нащадків.

Що таке взагалі гендерний когнітивний стиль у такому широкому сенсі, який зберігає свою актуальність у реальному житті? У дуже широкому сенсі контекстно–незалежна стратегія може розумітися як універсальна заздалегідь зумовлена стратегія. Вона є спробою організму сформулювати універсальні «кращі» відповіді, усереднені, в деякому розумінні, по усіх можливих життєвих ситуаціях. Організм накопичуватиме репертуар таких відповідей як скорочену загальну суму усього досвіду, накопиченого впродовж життя. «Універсальний» репертуар модифікується новими ситуаціями, але дуже повільно і поступово, оскільки зберігає «універсальну мудрість» індивіда. Водночас Голдберг вважає, що проблема з такою стратегією полягає в тому, що ситуації реального життя часто настільки відмінні одна від одної, що будь–яка спроба «усереднювання» стає безглуздою. Але в тому і полягає адаптація людини до несподіваних ситуацій, що вона мудро перебудовує ситуацію до необхідної «усередненої» стратегії виживання, тобто насправді відбувається адаптація ситуації, обставин до необхідної для людини стратегії виживання та накопичення резервів. Більше того, у статистиці визначення середнього значення для вибірки має сенс тільки тоді, коли елементи цієї вибірки відносяться до однієї і тієї ж популяції. Якщо елементи беруться з різних популяцій, то середнє значення вводитиме в оману. Проте, контекстно–незалежна «заздалегідь зумовлена» стратегія може бути нашим кращим шансом, коли ми стикаємося з абсолютно новою ситуацією, для якої у нас немає специфічного досвіду або знання. Стикаючись з новою ситуацією, організм намагається розпізнати її як знайомий зразок, який представляє знайомий вузький клас ситуацій, «відомо величину». Добившись цього, організм додає специфічний досвід рішень подібних ситуацій. Але при зіткненні з радикально новою ситуацією спроба організму розпізнати зразок провалиться. В протилежність цьому, контекстно–залежна стратегія відбиває спробу схопити унікальні або, принаймні, специфічні властивості ситуації і «скорегувати» відповідь організму. В цьому випадку організм, що направляється контекстно–залежною стратегією, а не заздалегідь зумовленим вибором, намагається негайно схопити унікальні властивості ситуації, навіть якщо доступна інформація може бути

гнітуче недостатньою. Це породжуватиме «хаотичну» поведінку з різкими змінами при кожному переході до нової ситуації [1].

Оптимальна стратегія ухвалення рішень ймовірно досяжна за допомогою динамічної рівноваги між контекстно–залежним і контекстно–незалежним підходами. Дійсно, небагато людей дотримуються однієї або іншої стратегії в її чистій формі; більшість людей можуть за бажанням перемикатися з однією на іншу або застосовувати змішані стратегії, залежно від ситуації. Але деяким чином індивіди тяжіють до одного або іншого підходу в житті. Таким чином, наше дослідження показує, що жінки як група мають деяку перевагу до контекстно–незалежного когнітивного стилю, а чоловіки – до контекстно–залежного когнітивного стилю [2; 3].

Жодна стратегія не являється краще за іншу в абсолютному сенсі. Їх відносна перевага залежить від того, наскільки стабільне середовище. У відносно стабільному середовищі контекстно–незалежний підхід до ухвалення рішень, ймовірно, надійніший. У високо нестабільному середовищі переважний контекстно–залежний підхід. Але, можливо, що, навпаки, у стабільному середовищі контекстно–залежний підхід може означати як надійну, стабільну поведінку, але у нестабільному середовищі вона стане настільки хаотичною, що тяжітиме до деструктивності, злочинності, агресивності, на що провокує саме нестабільне середовище. Тому контекстно–незалежна поведінка означатиме зберігання врівноваженості, турботливості, спрямованості на виживання, або емоційної реакції, емпатії, якщо така поведінка означатиме тактику виживання, у найнестабільнішому середовищі, у стресових обставинах життя. Контекстно–незалежна поведінка означатиме аттрактор стабільності, конструктивності, слідування почуттю відповідальності, виконання головних обов'язків, відмову від особистого егоїзму, які потрібні для продовження життя людини. Таким чином, обидва гендерні когнітивні стилі чоловічий контекстно–залежний та жіночий контекстно–незалежний означатимуть адаптивні здібності двох видів у нестабільному середовищі, у стресових обставинах для продовження життя людства як виду.

Потрібно також дослідити кореляцію між устроєм головного мозку чоловіків та жінок та вибором когнітивного стилю прийняття адаптивних рішень. Чи існує між ними нейрообумовленість? Починаючи з френології Галля існує розуміння корелятивного відношення між індивідуальним когнітивним пристроєм і індивідуальною будовою мозку на рівні ранніх спроб вивчення кіркових функцій. Нарешті було зроблено декілька сучасних висновків. Жіноча кора не менш функціонально диференційована, чим чоловіча кора, – але і не більше. Дві статі ставлять акцент на різних аспектах функціональної кіркової диференціації. У чоловічому мозку відмінності між лівим і правим півкулями виражені краще, ніж в жіночому мозку. Але в жіночому мозку відмінності між передніми і задніми розділами кори виражені краще, ніж в чоловічому мозку. Виникає досить елегантна, «справедлива» картина двох доповнюючих один одного акцентів кіркової інтеграції у чоловіків і жінок, яка може пояснювати деякі фундаментальні когнітивні відмінності між статтями. Як саме ці два типи інтеграції впливають на пізнавальну діяльність? Який тип зв'язності «краще» для

якого когнітивного завдання? Яке адаптивне еволюційне значення наявності двох доповнюючих один одного типів нейронної організації, представленої усередині виду в приблизно рівних пропорціях? [1].

До цього часу до кінця невідомо, які мозкові механізми різних когнітивних стилів? Чи залежать стратегії ухвалення рішень від різних частин мозку? Чи різні ці механізми у чоловіків і жінок? Стилі ухвалення рішень, мабуть, залежать від лобових долей. Вони також виявляють гендерні відмінності і латералізацію. Це приводить нас до питання про латералізацію функцій лобових долей. Суб'єктивне ухвалення рішень в основному знаходиться під контролем лобових долей. Проте, вплив задніх ушкоджень також був різним залежно від статі. У чоловіків спрямованість ефектів від задніх ушкоджень була такою ж, що і при передніх ушкодженнях, хоча і значно слабкіше: лівобічні ушкодження робили поведінку контекстно–незалежнішою, а правосторонні ушкодження робили поведінку більше контекстно–залежною. Але у жінок ефекти задніх ушкоджень були протилежні до ефекту лобових ушкоджень: вони робили поведінку менш, а не більше контекстно–залежною. Голдберг протягом своїх експериментів зробив декілька суттєвих висновків для виявлення різниці гендерних когнітивних стилів. Поведінка чоловіків з пошкодженою правою лобовою долею була в крайньому ступені контекстно–залежною, а поведінка чоловіків з пошкодженою лівою лобовою долею була в крайньому ступені контекстно–незалежною. Отже, виявляється, що у чоловіків дві лобові долі роблять свої вибори дуже різним, у відомому сенсі протилежним, способом. У нормальному мозку ці дві стратегії ухвалення рішень співіснують в динамічній рівновазі, коли то одна, то інша приймає провідну роль залежно від ситуації. Але ця гнучкість в ухваленні рішень втрачається при ушкодженні мозку, і поведінка зрушується у бік тієї або іншої неадекватної крайності. У жінок картина була зовсім іншою. Як ліве, так і праве лобові ушкодження породжували у крайньому ступені контекстно–залежну поведінку, тоді як неврологічно здорові нормальні жінки демонстрували контекстно–незалежну поведінку. Отже, чоловічі і жіночі стратегії ухвалення рішень різні, і також різна у них латералізація функцій лобових долей. Давно відомо, що структурні, біохімічні і функціональні відмінності між півкулями сильніше виражені у чоловіків, ніж у жінок [1; 3]. Тому можна припустити, що і функціональні відмінності між двома чоловічими лобовими долями більші, ніж між двома жіночими лобовими долями. Лобові долі демонструють морфологічні гендерні відмінності і асиметрії, загальні у людей з різними іншими видами. Товщина кори у лівої і правої лобових долей схожа у жінок, але різна у чоловіків (у них вона товще у правої долі, чим у лівої). Структури і біохімія мозку мають більш ніж випадкове відношення до його функції. Біохімічні відмінності, виявлені в лобових долях, також загальні у людей і інших видів. Рецептори естрогену симетрично розподілені в лобових долях у жінок і асиметрично у чоловіків – і так само у різних інших ссавців. Деякі з основних видів нейротрансмітерів також демонструють полушарну асиметрію. Дофамінові шляхи, що проводять, зазвичай більше переважають у лівій, ніж у правій лобовій долі, а норадреналінові шляхи, що проводять, зазвичай переважають у правій лобовій долі, у порівнянні з лівою. Ця подвійна асиметрія виявлена і у людей, і у

мавп, і у шурів. Ймовірно також, що ліва і права лобові долі функціонально дуже різні у чоловіків і у меншій мірі у жінок [1]. Таким чином, устрій головного мозку, в тому числі його пошкодження, має визначальне значення для вибору стилю адаптивного рішення.

До індивідуальних відмінностей можна підійти з точки зору когнітивних стилів, а не тільки когнітивних здібностей. Зокрема, ми можемо поставити питання про індивідуальні відмінності в стилях ухвалення рішень. Це повертає нас назад до розрізнення між адаптивним та істиннішим ухваленням рішень. Якщо когнітивні здібності впливають на ту легкість, з якою ми придбаємо когнітивні навички, то когнітивні стилі ухвалення рішень впливають на те, як ми підходимо до життєвих ситуацій як індивіди. Більшість більш менш складних ситуацій реального життя не містять прихованого однозначного, єдиного математично правильного рішення – такого, яке містить рівняння «два плюс два». Поставлені в одну і ту ж саму ситуацію, різні люди діятимуть різними способами; і зовсім не обов'язково, що один з них виявиться однозначним правим, а усі інші такими, що однозначно помиляються, або навпаки, один – неправим, а всі більшістю голосів правими, зовсім ні. Як ми здійснюємо наші вибори і що відповідає за відмінності в тому, як ми їх робимо? І нарешті, які мозкові механізми, відповідальні за відмінності в стилях ухвалення рішень?

Вибір стратегії залежить також від того, наскільки добре цей індивід схоплює специфічну ситуацію, з якою він стикається. Якщо він або вона добре схоплює специфічну ситуацію, то контекстно-залежна стратегія, ймовірно, краще. Але якщо розуміння ситуації індивідом хистко – внаслідок відсутності у нього знайомства з ситуацією або внаслідок того, що ситуація внутрішньо складна, – тоді розсудливішим може бути покластися на компактну безліч випробуваних і вірних передстановлених принципів. Мабуть, еволюція цінує обидві стратегії ухвалення рішень, і обидві представлені у людського виду. Чи працюють вони краще в синергетичній взаємодії, чим кожна з них сама по собі? Як вони доповнюють один одного? Яка з них краще підходить до якого типу когнітивних завдань? Які еволюційні чинники привели до їх гендерних відмінностей? Наприклад, в ході еволюції вербальні навички жінок посилювались, а чоловіки звикли орієнтуватися у просторі на полюванні. Чи співвідносяться дві стратегії ухвалення рішень з відмінностями чоловічої і жіночої ролей в контексті успішності нашої видової адаптації? Чи відповідають відмінності тим різним ролям, які грали жінки і чоловіки на ранніх стадіях людської еволюції? Спершу, чи являються відмінності в стилях ухвалення рішень біологічно або культурно детермінованими? Чи виявляються ці відмінності у інших приматів? Або навіть у більшості видів ссавців? Люди народжуються з ними, або ж хлопчики і дівчатка розходяться в стилях ухвалення рішень тільки коли вони наближаються до статевої зрілості? Чи міняється стиль ухвалення рішень у жінок з настанням старості? Чи стираються гендерні відмінності в стилях ухвалення рішень у міру того, як соціальні ролі чоловіків і жінок продовжують конвергувати? Всі ці питання чекають відповідей в майбутніх дослідженнях. Можливо створити таксономію видів діяльності, які відповідають контекстно-залежному і контекстно-незалежному ухваленню рішень. До деякої міри це може бути зроблено емпірично. Але відмінність між контекстно-

залежними і контекстно-незалежними стратегіями також можна охарактеризувати за допомогою моделювання на нейронних мережах і іншими обчислювальними методами. На додаток до моделювання індивідуальних організмів, можна моделювати колективну поведінку таких організмів, коли деякі з них є «контекстно-залежними», а деякі «контекстно-незалежними» [1]. Більше того, відносно переважання однієї з цих двох схильностей ухвалення рішень можна варіювати в різних ситуаціях. Вивчаючи такі групові типи поведінки нейронних мереж, можливо, ми почнемо розуміти адаптивну перевагу, яка має присутність в популяції різних стратегій ухвалення рішень. Надалі такі теоретичні обчислювальні методи допоможуть роз'яснити природу індивідуальних відмінностей і адаптивного значення наявності різних типів ухвалення рішень в суспільстві.

Висновки. Таким чином, існує пряма залежність вибору стилю від устрою головного мозку чоловіків та жінок, включаючи вплив пошкоджених ділянок мозку, де жіночий соціальний стиль контекстно-незалежної поведінки обумовлений устроєм головного мозку, в якому активна древня лімбічна система, що відповідає за головні цілі зберігання та захисту нащадків у всіляких загрозливих та стресових умовах. Але такий незалежний від контексту, від умов, від обставин життя стиль жіночої когнітивності і жіночої соціальної поведінки зберігається загалом у розмаїтті коннотативних проявів: від ставлення до фінансів до креативності у професії. Можливо, цей стиль погіршує адаптивні якості, що можуть бути корисними особисто для жінки як індивідууму, але, з іншого боку, незалежність когнітивності та поведінки притаманна сильній особистості. Голдберг довів, що деякі особи приводили свій вибір у відповідність з метою, і якщо цілі мінялися, то мінялися і їх вибори. Ця стратегія ухвалення рішень називається контекстно-залежною. Інші особи робили свій вибір, ґрунтуючись на стійких перевагах, незалежно від мети. Ця стратегія ухвалення рішень називається контекстно-незалежною. При цьому чоловіки і жінки робили свій вибір по-різному: чоловіки були більше контекстно-залежними, а жінки – контекстно-незалежнішими. Хоча ці стратегії іноді перекривають один одного, гендерні відмінності зберігають одночасно стійкість і значність.

Таким чином, спочатку Голдберг писав про різницю відношення до фінансів, до витрат і накопичень у чоловіків та жінок, але можна більш глибоко бачити гендерну когнітивну різницю ставлення до нащадків у стресових ситуаціях, що обумовлено дисонуючою роботою півкуль мозку у чоловіків, а у жінок мозок влаштований більш узгоджено, переважає древня лімбічна система, яка націлена на рішення головних життєвих завдань. Отже, дослідження нейрофахівця Голдберга є підкріплюючою теорією про «захист і підтримку» нащадків в стресових обставинах саме жінками на відміну від чоловіків.

Список використаних джерел

1. Голдберг Э. // Управляющий мозг: Лобные доли, лидерство и цивилизация / Элхонон Голдберг. – М.: Смысл, 2003. – 335 с.
2. Клецина И. С. Гендерная социализация. Учебное пособие / Клецина И. С. – СПб., 1998.
3. Медина Дж. Правила мозга. Что стоит знать о мозге вам и вашим детям / Медина Дж. // [Текст]. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014.

References

1. Goldberg E. Upravlyaushij mozg: Lobnie doli, liderstvo i civilizatiya / Elhonor Goldberg. – M.: Smisl, 2003. – 335 s.
2. Kleczhina I. S. Gendernaja soczhializaczija. Uchebnoe posobie / Kleczhina I. S. – SPb., 1998.
3. Medina J. Pravila mozga. Chto stoit znat' o mozge vam i vashim detiam / Medina J. // [Text]. – M.: Mann, Ivanov i Ferber, 2014.

Chujkova E. V., candidate of philosophical sciences, docent of the department of philosophy and bioethics of The Odessa national medical university (Ukraine, Odessa), mallena07@inbox.ru

Context-sensitive and context-independent gender cognitive styles of acceptance of adaptive decisions

Which are cerebral mechanisms of different cognitive styles? Do strategies of making decision depend from different parts of brain? Are these mechanisms different for men and women? Styles of making decision depend on frontal stakes. They also find out gender and cognition distinctions. These questions are studied by neurospecialist Goldberg in the researches. Studying the group types of behavior of neural networks, it is possible to understand adaptive advantage of different strategies of making decision – for example, context-sensitive masculine and context-independent woman. Understanding of connection of device of features of cerebrum for men and women will help to explain nature of individual distinctions and adaptive value of presence of different types of making decision in society. Predominance of one of these two inclinations of making decision it is possible to vary in different situations. There are the questions dictated by the specific of modern society. Are gender distinctions worn away in styles of making decision as social roles of men and women continue convergence? Are two strategies of making decision correlated with distinctions masculine and woman roles in the context of success of our specific adaptation? What from them better does go near the certain type of cognition tasks?

Keywords: cognition, gender, context-independent, contextsensitive, transdisciplinary, gender cognition style, adaptive decisions.

Чуйкова Е. В., кандидат философских наук, доцент кафедры философии и биоэтики, Одесский национальный медицинский университет (Украина, Одесса), mallena07@inbox.ru

Контекстно-зависимый и контекстно-независимый гендерные когнитивные стили принятия адаптивных решений

Каковы мозговые механизмы различных когнитивных стилей? Зависят ли стратегии принятия решений от различных частей мозга? Различны ли эти механизмы у мужчин и женщин? Стили принятия решений зависят от лобных долей. Они также обнаруживают гендерные и когнитивные различия. Данные вопросы изучает нейроспециалист Голдберг в своих исследованиях. Изучая групповые типы поведения нейронных сетей, можно понять адаптивное преимущество различных стратегий принятия решений – например, контекстно-зависимая мужская и контекстно-независимая женская. Понимание связи устройства особенностей головного мозга у мужчин и женщин поможет разъяснить природу индивидуальных различий и адаптивного значения наличия различных типов принятия решений в обществе. Преобладание одной из этих двух склонностей принятия решений можно варьировать в различных ситуациях. Возникают вопросы, продиктованные спецификой современного общества. Стираются ли гендерные различия в стилях принятия решений по мере того, как социальные роли мужчин и женщин продолжают конвергировать? Соотносятся ли две стратегии принятия решений с различиями мужской и женской ролей в контексте успешности нашей видовой адаптации? Какая из них лучше подходит к определенному типу когнитивных задач?

Ключевые слова: когнитивность, гендер, контекстно-независимый, контекстно-зависимый, трансдисциплинарность, гендерный когнитивный стиль, адаптивное решение.

УДК 130.2.:133.522

Мороз Ю. А.,
аспірант кафедри філософії, Житомирський
державний університет ім. І. Франка
(Україна, Житомир), yuriy_moros@mail.ru

**НАЦІОНАЛЬНА ТРАДИЦІЯ БІБЛІЙНИХ ПЕРЕКЛАДІВ
В УКРАЇНІ**

Зроблено філософсько-релігійнознавчий аналіз української традиції біблійних перекладів як унікального феномену національної духовної культури, який сприяє підвищенню статусу української мови, відродженню духовної культури нації, консолідує суспільство навколо християнських моральних цінностей.

Показано, що переклади Біблії як релігійний та культурний феномен є міждисциплінарним об'єктом дослідження сучасної гуманітаристики, зокрема, новітніх дисциплін – лінгвістичного релігієзнавства та етнолінгвокультурології.

Доведено необхідність включення в українську національну традицію біблійного перекладу не лише доби створення україномовних перекладів Біблії, але й доби, коли тексти Біблії перекладалися українськими перекладачами на українських теренах, але слов'янською мовою. Запропоновано авторську періодизацію формування національної традиції біблійного перекладу, розглянуто її функції у сучасному українському суспільстві, виявлено специфіку її розвитку.

Ключові слова: Біблія, переклад, національна традиція, періодизація, функції перекладу, лінгвістичне релігієзнавство.

До числа найактуальніших проблем національної духовної культури відноситься питання про національну культурну спадщину, її функціонування в умовах сучасного суспільства. Оскільки пам'ятки національної традиції біблійного перекладу є найяскравішою частиною української культурної спадщини, яка динамічно розвивається в умовах духовного відродження нації, сьогодні актуалізується її дослідження не лише в рамках філологічних та перекладацьких дисциплін, а й, в першу чергу у філософсько-релігієзнавчому та культурологічному контексті. Закономірності появи Біблії національними мовами виявляються серед важливих питань культурно-історичного розвитку сучасних націй, в тому числі й слов'янських народів, зокрема, українського.

Переклади Біблії як релігійний та культурний феномен є міждисциплінарним об'єктом дослідницького інтересу сучасної гуманітаристики, зокрема, новітніх дисциплінарних утворень, які виникають на стику академічного релігієзнавства та класичної лінгвістики – лінгвістичного релігієзнавства та етнолінгвокультурології. Проблема перекладаності сакральних текстів як світоглядно насичених є принциповим питанням богослов'я та філософії релігії. Переклади Біблії є предметом дослідження джерелознавства та книгознавства. Як теоретичні, так і практичні аспекти біблійного перекладу вимагають глибокого релігієзнавчого аналізу.

Теоретико-методологічні засади дослідження ми знаходимо в працях вітчизняних філософів та релігієзнавців І. Богачевської, яка розробила методологію лінгвістичного релігієзнавства в цілому й, зокрема, аналізу християнської наративної традиції, Т. Горбаченко, яка досліджувала старовинні української рукописної книги, І. Осташука, автора розвідок з символіки християнської літератури, білоруських лінгвокультурологів Н. Мечковської, яка першою на пострадянському просторі в лінгвокультурологічному контексті розглянула взаємозв'язок мови та релігії, та Г. Синило, знаного фахівця з дослідження старозавітної літературної традиції, знаного російського перекладача Біблії А. Десницького, дослідників історії українських перекладів Біблії Д. Степовика та М. Жукалюка тощо.

Наявність великого корпусу богословських джерел, міжконфесійні розбіжності біблійних перекладів, сучасні теологічні дискусії стосовно мови богослужіння в Україні вимагають наукової рефлексії. Саме тому вітчизняна традиція перекладів біблійних текстів на українських теренах, тексти перекладів Біблії українською мовою, сучасний стан біблійних перекладів в контексті діяльності Українського біблійного товариства мають стати предметом системного релігієзнавчого аналізу.

Об'єктом дослідження є переклади Біблії, а її предметом – українська національна традиція біблійного перекладу.

Метою даної статті є філософсько-релігієзнавчий аналіз української традиції біблійних перекладів як унікального феномену національної духовної культури,